

სელექცია და გენეტიკა

Breeding and Genetics

ციტრუსოვანთა მეთოდური ჯიშთაგამოცდა-საგზური ჯიშისათვის წარმოებაში

ზურაბ ბუკია -სოფლის მეურნეობის აკადემიური დოქტორი

საკვანძო სიტყვები: სელექციის ობიექტი, სელექცია, ჯიში, ჯიშთაგამოცდა.

რეზიუმე

ციტრუსოვანთა ინტენსიური კულტურა უნდა დაეყრდნოს ჯიშ-ძირითად საწარმოო საშუალებას, რომელიც უნდა გამოირჩეოდეს ოთხი ძირითადი მახასიათებლით: უხვმსხმოიარობა, ადრემწიფადობა, მდეგობა დაავადებებისა და ავადმყოფობებისადმი და შედარებით მაღალი ყინვაგამძლეობა.

გაუმჯობესებული ან სრულიად ახალი ჯიშების მიერ ჯიშთაგამოცდის ყველა სახისა და საფეხურის წარმატებული გავლა საგზურია წარმოებაში.

შესავალი. ცნობილია, რომ ჩვენი სუბტროპიკული ზონის უკიდურესი ჩრდილოეთი მდებარეობა გარკვეულ სიძნელეებს ქმნის ციტრუსოვანთა გამოზამთრებისათვის და მათი ინტენსიური კულტურის წარმოება დამატებით დანახარჯებს მოითხოვს.

ისიც ცნობილია, რომ ციტრუსოვანთა მეთოდური სელექციის დაწყებიდან დღემდე, ჯიშისათვის დამახასიათებელი დასახელებული თვისებების გაუმჯობესება წარმატებული მუშაობის მიუხედავად (როგორც ჩვენში, ასევე საზღვარგარეთ), მაინც ვერ მოხერხდა.

სელექცია ანუ გამორჩევა არის პროცესი, რომელიც რამდენიმე ეტაპს მოიცავს. მანამ, სანამ პროცესი მიაღწევს დამამთავრებელ ეტაპს ანუ გაუმჯობესებული ან სრულიად ახალი ჯიშების პირველად გამოცდას და, შემდგომ, წარმოებაში დანერგვას, ჯიშებმა ბევრი ეტაპი უნდა გაიარონ.

ცნობილია, რომ მცენარე, რომელიც სელექციის ობიექტია, მრავალი სხვადასხვა ფორმითაა წარმოდგენილი. ეს უკანასკნელი კი ბუნებასთან მისი ადაპტირების ხარისხითაა გაპირობებული. ბუნებრივია, ყველა მცენარე ვერ იქნება მოქცეული სამეცნიერო ორგანიზაციის ყურადღების ქვეშ, როგორც სელექციისათვის საჭირო საწყისი მასალა.

სელექციისათვის საჭირო საწყისი მასალა ეწოდება სელექციის ობიექტად აღებული მცენარის როგორც კულტურული, ისე გარეული ფორმების ერთობლიობას, რომელსაც თავს უყრის ესა თუ ის სამეცნიერო ორგანიზაცია, მათზე სასელექციო მუშაობის წარმოების მიზნით.

ცნობილი ავტორების ნაშრომებისა და პრაქტიკული შედეგების ანალიზი, აგრეთვე, საკუთარი მოკრძალებული პრაქტიკა, საშუალებას გვაძლევს გარკვეული დასკვნის გაკეთებისათვის.

საკითხების განხილვა დღის წესრიგში აყენებს ნეგატიური მოვლენების გამორიცხვას, მაშინ, როცა, გასაგები მიზეზების გამო, დარგი ვერ ფუნქციონირებს სრული დატვირთვით და, შესაძლოა, ჯიშებმა წარმოების საგზური აუცილებელი ეტაპების გავლის გარეშე მოიპოვონ. ეს, ბუნებრივია, შემდგომ დამატებით სიძნელეს წარმოშობს.

გაუმჯობესებული ან სრულიად ახალი ჯიშების პირველადი გამოცდის წინარე ეტაპებია:

- საწყისი მასალის მოძიება სელექციისათვის (სელექციის ამოცანის წინასწარი გათვალისწინებით);
- სელექციური მეთოდებით მოქმედება მათზე (ჰიბრიდიზაცია, ქიმიური მუტაგენეზი, კლონური სელექცია და სხვა).
- გამორჩევის წარმოება (ინდივიდუალური, ოჯახური, ოჯახურ-ჯგუფური და სხვა).

- მიღებული შედეგების ანალიზი;

ძალზე საპასუხისმგებლოა გაუმჯობესებული ან სრულად ახალი ჯიშების პირველადი გამოცდა, რადგან ამ სამუშაოზე დამოკიდებული იმ ჯიშების ხარისხი, რომლებიც გამორჩევის ამ ეტაპზე რჩეულთა რიგებში დარჩებიან და საწარმოო ჯიშთაგამოცდაში მონაწილეობის უფლების მამიებელთა სიაში შევლენ. ასეთი ჯიშების შეფასება ხდება მინდვრის, ლაბორატორიული და ლაბორატორიულ-მინდვრის მეთოდების გამოყენებით, ჩვეულებრივი და პროვოკაციული ფონის გამოყენებით, პირდაპირი და არაპირდაპირი ნიშნების მიხედვით:

- ვლიანობის მიხედვით შეფასება.
- ყინვაგამძლეობის მიხედვით შეფასება (მინდვრის მეთოდები, ლაბორატორიული, არაპირდაპირი).
- გვალვაგამძლეობის მიხედვით შეფასება (მინდვრის მეთოდები, ლაბორატორიული მეთოდები).
- მავნებლების წინააღმდეგ გამძლეობის შეფასება.
- დაავადებათა წინააღმდეგ გამძლეობის შეფასება.
- შეფასება მექანიზაციისა და აგროტექნიკისადმი მოთხოვნილებათა მიხედვით.
- მიღებული შედეგების ანალიზი;

ჯიშის გამოყვანის მომენტიდან იწყება ჯიშთაგამოცდა, რომელიც უკვე ფინალური ეტაპია. სახელმწიფოს მიერ ორგანიზებული ეს რგოლი იძლევა გარანტიას თუ რას უნდა დაეყრდნოს ციტრუსოვანთა (და სხვა კულტურების) ინტენსიური წარმოება.

ჯიშთაგამოცდის ქსელში ხდება შემდეგი პროცედურები:

- კულტურების განლაგების სქემის შემუშავება (აღნიშნულის კორექტირება შესაძლებელია ადგილის კონფიგურაციის, მცენარეების ჰაბიტუსის, მოვლა-მოყვანის ტექნოლოგიისა და სხვა საკითხების გათვალისწინებით).
- საცდელ მცენარეთა შესწავლა.
- საცდელ მცენარეთა მოსავლის აღრიცხვა.
- საცდელ მცენარეთა ნაყოფების დეგუსტაცია.
- ცდების ორგანიზება საცდელი მცენარეების ნაყოფების შენახვისუნარიანობაზე.
- საცდელი ჯიშების ნაყოფების შესწავლა ტრანსპორტაბელობაზე.
- ნაყოფების ტექნიკური და ბიოქიმიური ანალიზები.

ყველა დადებითი მახასიათებლის ჯამი საგზურია ჯიშისათვის წარმოებაში.

დასკვნა: ჯიშთაგამოცდის სახელმწიფო ქსელის ორგანიზება სასიცოცხლოდ აუცილებელია მეციტრუსოვანთა წარმატებული ფუნქციონირებისათვის. ყველა პროცედურა, რაც გაწერილია მიმოხილვაში, უნდა სრულდებოდეს მიღებული მეთოდის მკაცრი დაცვითა და გამოცდილი სპეციალისტების მეთვალყურეობის ქვეშ;

Methodical exam of citrus of test of species for the producing of breed

Zurab Bukia -Academic Doctor of Agriculture

Key words: selection of object, selection, breed, test of breeds

Abstract

The intensive culture of citrus should be based on a variety of main production techniques that should be distinguished with four main characteristics (impotence, early maturation of disease and disease and relatively high frost-resistance).

Passing all types and stages of improved or completely new breeding successfully -is the way in producing.